

Chanter le Passé

Door

[naam leerling]

Frans

[naam docent]

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	2
La Chanson de Roland	3
De dood van een dappere held	3
De oorsprong van het lied	3
Een iconisch epos	4
Maatschappelijk relevante chanson de geste	5
Door mij geschreven chanson de geste	6
De rol van Karel de Grote	8

INLEIDING

Voor de eerste literatuurprestatie die ik heb gedaan, heb ik voor *La chanson de geste* gekozen met als chanson *La Chanson de Roland*. De schrijver hiervan is niet met zekerheid bekend, maar men denkt dat “*Turolf*” het epos geschreven heeft.

Ik heb in het eerste deel van deze literatuurprestatie een korte samenvatting van het chanson gegeven en verteld over de iconiciteit van het epos en diens oorsprong.

Het chanson dat ik heb geschreven heb ik laten gaan over *Barack Obama*. Ik heb gebruikgemaakt van typische stijlkenmerken van chansons, waar ik later meer over vertel.

Het laatste onderdeel van mijn prestatie is een interpretatie van de rol van *Karel de Grote* in het werk en mijn afsluitende mening.

LA CHANSON DE ROLAND

La Chanson de Roland is een chanson de geste dat geschreven is geworden aan het einde van de 11de eeuw (na 1086). Het is een van de oudste Franse epen uit de middeleeuwen, en de meest bekende van allemaal. Het heeft alle kenmerken van het epische genre: beknoptheid, eenvoudige uitzetting van een onderwerp van nationale belangrijkheid en een grootse uitvoering. De mooie verzen zijn talrijk en de stijl is imposant.

La Chanson de Roland heeft talrijke veranderingen ondergaan. Van de 4000 regels waaruit het oorspronkelijk bestond, werd het met 10,000 regels uitgebracht. De hoofdauteur is niet geïdentificeerd kunnen worden, maar wetenschappers hebben dit werk toegeschreven aan een zekere *Turolf*, die nooit is genoemd, noch in vers noch in proza, door zijn tijdgenoten, terwijl de namen van de meeste auteurs vaak worden genoemd door andere dichters uit die tijd of door kopiisten.

DE DOOD VAN EEN DAPPERE HELD

Het gedicht gaat over de oorlogsreis van *Karel de Grote* naar *Spanje* en de nederlaag die de achterhoede van zijn leger in 778 onderging bij hun terugkeer. Het is onderverdeeld in vijf delen.

Na een oorlog van zeven jaar versloeg het leger van *Karel de Grote* heel *Spanje*, behalve *Zaragoza*, geregeerd door de Saraceense koning *Marcelijs*. *Marcelijs* doet alsof hij zich onderwerpt, maar hij gaat in het geheim op pad met *Ganelon*—de vredesboodschapper die hem door *Karel de Grote* is gestuurd—om *Roland*, de dapperste van de Frankische strijders, te doden. Terwijl het legerkorps richting *Frankrijk* trekt, worden *Roland* en de twaalf dappere mannen, die het hart van de achterhoede vormen, in *Roncevaux* in een hinderlaag gelokt. Na lange tijd weerstand te hebben geboden tegen strijdkrachten die vijf keer zo talrijk waren, besloot *Roland* *Karel de Grote* om hulp te roepen door op zijn hoorn te blazen. Een ader in zijn nek scheurde, wat zijn dood zou hebben veroorzaakt. Zijn metgezellen, *Olivier* en *Tulpijn*, worden gedood. De komst van *Karel de Grote* jaagt de laatste *Saracenen* op de vlucht, maar de *Franken* moeten het spoedig opnemen tegen het leger van koning *Baligant*, die *Marcelijs* te hulp kwam. Geholpen door *God*, zegevierden de christenen over de moslims, voor hen de heidenen, en houden ze *Zaragoza* aan hun genade over. De laatste fase van het lied vindt plaats in *Aken*. *Brammimonde*, de partner van *Marcelijs*, bekeert zich en heet voortaan “*Juliana*”. Wat *Ganelon* betreft: hij wordt uiteindelijk schuldig bevonden aan verraad na een gerechtelijk tweeveld met *Thierry*, welke staat voor *Karel de Grote*, en wordt gevierendeeld.

DE OORSPRONG VAN HET LIED

De zoektocht naar de oorsprong van dit lied is, hoewel wel degelijk vermoed, reeds lange tijd onzeker. De handgeschreven teksten—althans, dat wat er bewaard van is gebleven—vormen niet de oorsprong van het lied, maar slechts de schriftelijke

getuigen van de mondelinge overlevering.¹ Vanuit dat perspectief valt er te concluderen dat het middeleeuwse werk in wezen instabiel is en voortdurend onderhevig aan de interpretaties die het worden opgelegd door de troubadours die het opvoeren.

EEN ICONISCH EPOS

Het *Chanson de Roland* is het oudste in het Frans geschreven chanson de geste dat tot ons is overgekomen en tevens de meest bekende. In feite lijkt het een verpersoonlijking van het genre van het chanson de geste, zowel omdat het de kenmerken ervan uitvergroot—metrische eenheid van lijnen, herhaling van identieke zinsconstructies die een bezwerend ritme produceren—als omdat het de maatschappelijke waarden waarop het is gebaseerd tentoonspreidt—verheerlijking van oorlogszuchtig geweld ten dienste van de eer van het vaderland, de eenheid van het koninkrijk en de verdediging van het christendom. Door de soberheid van zijn stijl en de fysieke en geestelijke kracht van zijn helden, is *La Chanson de Roland* een werk dat gecreëerd is om de affectie van het publiek te raken en in mensen vaderlandsgetrouwe waarden te doen ontwaken.

¹ Niles, J. D. (1973, december). *Ring-Composition in La Chanson de Roland and La Chançon de Willame*.

MAATSCHAPPELIJK RELEVANTE CHANSON DE GESTE

Dans la chanson que j'ai écrite, il s'agit du président *Barack Obama*. Le nombre de mètres dans les lignes varie d'une manière régulière : dans une ligne, le nombre est huit et dans la ligne suivante, sept. Un nombre de huit signifie pratiquement qu'il peut varier de sept à neuf, et un nombre de sept indique une variation de six à huit. Les strophes se composent chacune de huit lignes de vers et commencent toutes par un son L afin d'allitérer. J'ai utilisé les rimes enlacées.

Ik heb veelvuldig gebruikgemaakt van stijlfiguren, welke ik allemaal heb aangegeven als zodanig in de voetnoten. Teneinde een poëtischer effect te bereiken, heb ik archaïsmen gebruikt. De reden dat ik de “passé simple” gebruik en niet de “imparfait”, is dat ik niet zozeer een beschrijving wil geven van zijn tijd, maar het wil afbeelden als een reeks handelingen, daden en acties.

Sjwa-klanken die niet uitgesproken worden heb ik gemarkeerd door ze in bovenschrift te schrijven. Als ze aan het eind van een woord voorkomen waarop een woord volgt dat met een klinker begint, heb ik ze niet gemarkeerd—daar worden ze sowieso nimmer uitgesproken. In elk ander geval spreekt men de sjwa-klank gewoon uit.

Les mains plus sages que les mots,
 plus aigües que les surins²,
 ne sues comme des lam^es d'épées³,
 par trancher les visages,
 ne furent point les vôtres,
 mais pourraient les être encore,
 car ses mains tissè^ent de la magie
 sans quelque chose d'autre⁴.

Les séparés il réunit,
 depuis son puissant bureau⁵,
 depuis l'air, depuis le cœur,
 en grandissant les Unis⁶.
 Il servit plus qu'un seul mandat
 en tant que président;
 un fait qui devrait vous conduire
 à devenir⁷ exactement cela⁸.

Lui, il fut l^e bon avocat
 qui défendit chaque jeune,
 qui blanchit l^e sang des rues urbain^es,
 la morv^e des nez étroits⁹.
 Il fut lui qui prit l^e marqueur,
 qui vit l^e blanc des yeux des gens
 et qui n'eut qu'un seul souhait :
 de leur en rayer tout le peur.

² Ik heb verkozen om hier een poëtischere term te gebruiken dan “couteaux”, daar dat minder esthetische waarde had.

³ stijlfiguur: metoniem, pars pro toto

⁴ Hiermee benadruk ik dat hij geen hulpmiddelen nodig had om magie te produceren en daarmee de lezer dus ook niet.

⁵ stijlfiguur: enallage

⁶ Hiermee bedoel ik “*Les États-Unis*”. Dit zou echter niet in het metrum passen.

⁷ Na “devenir” volgt een cesuur in de versregel.

⁸ Dit wijst op het gegeven dat hij twee termijnen in het presidentschap heeft gezeten. Het zou dus eenvoudiger en bereikbaarder moeten zijn voor eenieder om slechts één termijn uit te zitten.

⁹ stijlfiguur: eufemisme

Les vaisseaux encor^e puissants,
en venant d^e ses vieilles mains,
toujours abrit^ent les racines vieilles¹⁰
de plus que soixante ans.

Ses doigts, bouclés comm^e ceux
d'un marionnettiste,
nous fir^ent nous épanouir
comm^e les oiseaux aux cieux bleus.

Le moment il saisit,
il ne risqua point l^e destin¹¹,
en exigeant la perfection
il sut qu'il était béni.
Aux grands experts conseil il demanda
lorsqu'il était hors de son domain^e
et à ces sages conseillers
avec déférence¹²¹³ il céda.

Les haïsseurs¹⁴ crurent avoir vu
une pièce de fourrage¹⁵,
mais, en restant sur la tâche¹⁶,
jamais n'a-t-il couru.
Il n'avait besoin ni de l'argent,
(sa cause était tout^e juste)¹⁷
ni d'avantag^es, ni d^e renommées¹⁸,
grâce à quoi¹⁹ il d^evient puissant.

¹⁰ Hoewel het dikwijls voor het zelfstandig naamwoord komt, heb ik verkozen “vieilles” hier na het zelfstandig naamwoord te plaatsen.

¹¹ Hiermee bedoel ik te zeggen dat hij voorzichtig was en besepte dat het een voorrecht was.

¹² Hij had namelijk veel respect voor experts en erkende dat er anderen waren die zaken beter wisten dan hijzelf.

¹³ Na “déférence” is er een cesuur aanwezig.

¹⁴ Er waren veel mensen die hem niet prettig vonden, waar ik hiermee aan refereer.

¹⁵ stijlfiguur: vergelijking & metafoor

¹⁶ “La tâche” zijn zijn presidentiële ambtelijke taken.

¹⁷ De versregel tussen haakjes is gewoon nog een vast onderdeel van het chanson, maar ik probeer ermee te verduidelijken dat, wanneer men de tekst uit zou schrijven in een lopende tekst, de haakjes aanwezig zouden zijn.

¹⁸ stijlfiguur: asyndeton

¹⁹ Na “quoi” volgt een cesuur.

DE ROL VAN KAREL DE GROTE

De *Karel de Grote* van *La Chanson de Roland* vind ik een raadselachtig figuur. Aan de ene kant wordt hij voortdurend geprezen, aan de andere kant doet hij vrij weinig. Hij zoekt advies op en aanvaardt het wanneer het wordt gegeven. Voor het grootste deel van het gedicht lijkt hij weinig meer dan een boegbeeld, terwijl de aandacht van de lezer wordt getrokken door het hoogdravende verraad van *Ganelon* en de dood van *Roland*. Slechts één keer komt hij volledig in actie, om *Marcelijs* op de vlucht te jagen en het leger van de Saraceense emir *Baligant* te verpletteren. Zodra zijn overwinning compleet is, keert hij terug naar de relatieve inactiviteit die zijn rol vanaf het begin had gekenmerkt. Het laatste deel van het gedicht wordt gedomineerd door de strijd tussen *Thierry* en *Pinable*, die strijdt voor *Ganelon*, die de schuld van laatstgenoemde vaststelt.

Het is duidelijk de bedoeling van de auteur om *Karel de Grote* in een gunstig daglicht te stellen, als de dominante figuur, de figuur namens wie alle heldendaden worden verricht. Zijn verschijning is majestueus, zijn manier van doen streng en waardig, zijn macht onbetwist. Toch zijn er enkele merkwaardigheden. Men zou kunnen stellen dat het de zwakte van *Karel de Grote* als heerser is die verantwoordelijk is voor de dood van *Roland*. Hij is groot, hij personificeert de volmaakte heerser, maar hij heeft geen dominante rol in het verhaal. Dit heeft ten gevolge dat hij, ondanks de lofredes, vaak zwak en weifelend overkomt.

Het tweede deel van het epos schijnt een ander licht op *Karel de Grote*. Hij komt naar voren als de centrale figuur van het verhaal. *Roland*, *Olivier* en *Tulpijn* zijn allemaal dood; de moslims hebben een nieuwe en machtigere leider. Er is nu een direct conflict tussen zij die voor het christendom staan de heidenen. *Karel de Grote* wordt zo de centrale figuur van het epos, maar ik vind dat zowel het werk als het personage lijden onder het proces. Het effect vind ik zeer mechanisch en, kijkend naar het verhaal met moderne ogen, onbevredigend.

Wanneer *Karel de Grote* niets dood, zijn de lofredes van de auteur ledig—wanneer hij wel daden verricht, werkt dat in het nadeel van het karakter en het epos. Het zou echter heel goed mogelijk kunnen zijn dat *Roland* symbool staat voor *Karel de Grote* en diens heldendaden en dat dat de reden is dat deze een kleinere rol toegewezen krijgt in het verhaal. Dan zou de auteur het dus te eenvoudig hebben gevonden om één almachtig hoofdkarakter te portretteren binnen het verhaal en, teneinde meer diepte weer te geven, *Karel de Grote* zijn persoonlijkheid hebben opgesplitst in twee delen: het ene deel staat dan voor de formele macht en bekendheid die hij geniet en de tweede, dan afgebeeld door *Roland*, voor de dapperheid en moed die hij bezit.

Een dergelijke interpretatie zou veel verklaren en, ofschoon we nooit weten zullen of dat ook daadwerkelijk de intentie van de oorspronkelijke bedenker van het verhaal is geweest, staat mij toe met veel meer rust en voldoening het werk te bekijken en te lezen, daar het diepte toevoegt aan het epos zonder aan de karakteristieke elementen van een chanson de geste—een heldendicht—tekort te doen.